

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ, МОЛОДІ ТА СПОРТУ УКРАЇНИ
Чорноморський державний університет імені Петра Могили

ЗАТВЕРДЖЕНО:

Ректор ЧДУ ім. Петра Могили
_____ Л. П. Клименко
»_____» _____ 2012 р.

РОБОЧА ПРОГРАМА

з дисципліни Сучасні екологічні проблеми
назва
статус дисципліни вибіркова
нормативна чи вибіркова
для спеціальності 8.04010601 «Екологія та охорона навколишнього середовища»
шифр, назва

АВТОР ПРОГРАМИ:
доктор сільськогосподарських наук, професор
вчене звання, науковий ступінь

екології та природокористування
назва кафедри

Грабак Наум Харитонович
прізвище, ім'я, ім'я по-батькові автора

«_____» _____ 2012 р.

Лист погодження робочої програми

Робочу програму схвалено:
на засіданні кафедри Екології та природокористування
назва кафедри, за якою закріплена дисципліна
Протокол № __ від „__” _____ 2011 р.

Завідувач кафедри _____ (О. П. Мітрясова)
підпис ПБ

на засіданні методичної ради факультету Еколого-медичних наук
назва факультету, за яким закріплена дисципліна

Протокол № _____ від „__” _____ 20__ р.

Голова _____ (В. О. Зюзін)
підпис ПБ

Робочу програму погоджено за формами навчання:

Денна форма навчання:

Декан факультету Еколого-медичних наук
назва
„__” _____ 2012 р. _____ (С. Г. Лебідь)
дата підпис ПБ

Начальник навчально-методичного відділу _____ В. І. Калініченко
„__” _____ 2012 р.

Перший проректор _____ О. М. Трунов
„__” _____ 2012 р.

Робоча програма затверджена Вченою радою ЧДУ ім. Петра Могили
Протокол № __ від „__” _____ 2012 р.

Розділ 1. Концепція дисципліни

Бурхливе збільшення населення планети, невпинне зростання темпів виробництва продукції в усіх галузях господарювання у другій половині минулого сторіччя призвело до різкого погіршення екологічної ситуації практично в усіх країнах світу.

Якщо до цього додати екологічні катастрофи, які час від часу трапляються то в одному, то в іншому куточку світу, то стає зрозумілим, що природа потребує негайного втручання людини з метою захисту її від некерованого, а іноді й хижацького втручання.

Сьогодні існує чимало екологічних проблем, які потребують ретельного вивчення та прийняття дійових заходів щодо порятунку оточуючого середовища. Надзвичайно важливим є регламентування відносин людини з природою, екологічний моніторинг, законодавча база, особливо дійовий механізм відповідальності за шкоду, заподіяну природі.

Вивчення дисципліни відповідно до навчального плану передбачає проведення курсу занять обсягом 28 годин, та 9 годин практичних занять, що, враховуючи специфіку дисципліни, є обґрунтованим.

Об'єм робіт (69 годин) студенти опрацьовуватимуть самостійно. Цей час має бути використаний, з одного боку, для вивчення окремих питань, які, із-за обмеженого часу, не увійшли до циклу лекційних занять, а з іншого – для закріплення матеріалу шляхом виконання завдань, що мають оцінюватися в балах відповідно до «Положення про систему рейтингової оцінки знань студентів Миколаївського державного гуманітарного університету імені Петра Могили», схваленого вченою радою 13 лютого 2003 року.

Сучасні екологічні проблеми розглядаються в багатьох підручниках і посібниках, перелік яких надається в кінці програми.

Крім того, при вивченні дисципліни має бути використана наукова література, періодичні видання (вітчизняні та зарубіжні).

Розділ 2. Витяг з навчального плану спеціальності

Форма навчання	Курс	Триместр	Всього годин	В тому числі						Форма підсумків контролю	
				аудиторних					Самостійна робота студента	іспит	залік
				лекційних	семінарських	практичних	лабораторних	консультацій			
Денна	V	15	108	12	-	-	-	-	69	-	-
	VI	16		16	-	9	-	2		8	-

Розділ 3. Зміст навчальної дисципліни – тематичні плани дисципліни

№№ з/п	Назва розділів (модулів), тем	Всього годин	Форма занять і години				самостійна робота студентів	Номер модулю	Форма контролю
			Аудиторні						
			лекційні	семінарські	Практичні	лабораторні			
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
1.	Світові екологічні проблеми та напрямки їх подолання	34	2				23	I	Підготовка аналітичного огляду
2.	Екологічні проблеми України		2						
3.	Проблеми зміни клімату на Землі. Парниковий ефект і озоніві діри		2						
4.	Екологізація виробничої діяльності — важлива екологічна проблема		2		3				
5.	Природні ресурси біосфери — як їх зберегти	38	2				23	II	Опитування, наукове повідомлення
6.	Екологічні проблеми земної атмосфери		2						
7.	Деградація біоти та шляхи їх попередження		2		3				
8.	Водні ресурси та їх проблеми		2						
9.	Охорона та раціональне використання земель		2						
10.	Проблема морів і річок України		2						
11.	Сучасна екологічна співпраця та політика	34	2				23	III	Опитування, наукові повідомлення
12.	Економічні методи охорони довкілля		2		3				
13.	Екологічне право та стан природоохоронного законодавства України		2						
14.	Проблема екологічної свідомості та екологічної освіти		2						

Разом	106	28		9		69		Опитування (2), аналітичний огляд (1), наукове повідомлення (2).
-------	-----	----	--	---	--	----	--	---

Розділ 4. Аудиторна робота

4.1. Лекційні заняття

№№ з/п	Тема та зміст занять	Кількість годин
1	2	3
1	Світові екологічні проблеми та напрямки їх подолання. Неадекватний вплив людини на природу. Природні та антропогенні екологічні кризи. Причини виникнення глобальних екологічних проблем світу. Напрямок вирішення основних екологічних проблем світу.	2
2	Екологічні проблеми України. Загальні відомості. Природні загрози й тенденції їх прояву. Техногенні загрози та характер їх прояву. Прогноз техногенних загроз на майбутнє. Основні джерела антропогенного забруднення навколишнього середовища. Цілі та заходи щодо поліпшення стану довкілля.	2
3	Проблема зміни клімату на Землі. Парниковий ефект і озоніві діри. Тепловий баланс Землі та його сучасний стан. Природні причини порушення теплового балансу Землі. Антропогенний вплив на тепловий баланс Землі. Парниковий ефект: види, причини утворення, заходи щодо попередження. Причини виникнення та напрямки боротьби з озоновими дірами. Можливі наслідки зміни теплового балансу планети.	2
4	Природні ресурси біосфери: як їх зберегти. Поняття про природні ресурси. Генеза використання природних ресурсів. Земельні та водні ресурси Землі. Мінеральні ресурси планети. Невідновлювальні мінеральні ресурси України. Стратегія ресурсо-екологічної безпеки України.	2
5	Екологічні проблеми земної атмосфери. Склад і функції земної атмосфери. Екологічна оцінка природної атмосфери. Забруднення атмосфери.	2
6	Водні ресурси та їх проблеми. Водні ресурси планети. Споживання води. Сучасний стан водних ресурсів України. Проблема прісної та питної води. Питна вода та її підготовка. Джерела та види забруднень гідросфери. Наслідки забруднення гідросфери. Заходи щодо охорони водних ресурсів.	2
7	Охорона та раціональне використання земель. Структура земельного фонду України. Негативні процеси на землях сільськогосподарського призначення. Заходи щодо покращення використання сільськогосподарських угідь. Оптимізація площі ріллі в агроландшафтах. Землі, забруднені пестицидами і важкими металами та їх використання.	2
8	Деградація біоти та шляхи її попередження і відтворення. Біологічне різноманіття України. Лісові ресурси та проблема їх збереження і відтворення. Лікарські рослини та природні кормові угіддя. Проблема тваринного світу. Причини деградації біоти в Україні.	2
9	Сучасна екологічна співпраця та політика. Міжнародна екологічна співпраця. Екологічна політика. Концепція стійкого розвитку. Екологічна політика України.	2
10	Екологізація виробничої діяльності – важлива екологічна проблема. Концептуальні засади сталого й еколого безпечного розвитку екополітики. Місце України в контексті переходу до сталого розвитку. Переваги і недоліки замкнутого виробництва в системі управління відходами. НТР: за і проти екологізації виробництва. Можливі шляхи подолання проблеми.	2
11	Економічні методи охорони довкілля.	2
12	Екологічне право та стан природоохоронного законодавства України. Поняття екологічного права України. Поняття і особливості принципів	2

	екологічного права. Екологічне законодавство України на сучасному етапі. Державна політика України в сфері охорони довкілля. Основні пріоритети охорони навколишнього середовища та раціонального використання природних ресурсів.	
13	Проблема екологічної свідомості та екологічної освіти. Освіта як основа сталого розвитку. Міжнародна співпраця в – рамках екологічної освіти.	2
14	Проблема морів і річок України. Основні причини екологічної катастрофи Чорного та Азовського морів та їх наслідки. Шляхи розв'язання проблем Чорного та Азовського морів. Особливості водокористування на малих річках. Основні види господарського використання малих річок. Безповоротне водоспоживання в басейнах малих річок. Гідромеліорація та її вплив на стан малих річок. Основні принципи охорони малих річок.	2
Разом		28

4.2. Групові заняття

№№ з/п	Кількість годин	Тема занять	Методика проведення
1	4	Радіаційне забруднення навколишнього середовища.	Опрацьовуються такі питання як джерела радіаційного забруднення, їх вплив на людину та довкілля; екобезпека ядерних об'єктів; поводження з радіаційними відходами; реабілітація забруднених радіонуклідами земель.
2	3	Альтернативні джерела енергії та їх перспективи.	Аналізується такі джерела енергії, як Сонця, геотермальна, води, вітру, біомаси та деякі інші.
3	2	Екологічний менеджмент і його перспектива в Україні.	Дається сутність й актуальність екологічного менеджменту; система екологічного менеджменту. Характеризується стан екологічного менеджменту в Україні.
9			Всього

4.3. Лабораторні заняття

Планом не передбачені.

4.4. Денно-вечірня форма навчання

Не передбачена.

4.5. Заочна форма навчання

Не передбачена.

Розділ 5. Самостійна робота студентів

КАРТА САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

з дисципліни

Сучасні екологічні проблеми

назва дисципліни

кількість годин СРС згідно з навчальним планом

69

Види самостійної роботи	Трудомісткість (годин)	Планові терміни виконання	Форма контролю	Максимальна кількість балів
Денна форма навчання 15-16 триместри				
1. Обов'язкові:				
Види робіт на семінарських (практичних, лабораторних) заняттях				
Опрацювання матеріалу до опитування (2)	21	XVI триместр 1-2 тиждень	заслуховування	14
За виконання модульних (контрольних) завдань				
Науковий огляд	26	XV триместр 1-3 тиждень	перевірка	30
За виконання завдань самостійного опрацювання та інших завдань				
Наукові повідомлення(2)	22	XVI триместр 3-4 тиждень	Перевірка (заслуховування)	16
Разом балів за обов'язкові види СРС				60
Разом балів				60

Розділ 6. Питання для самоконтролю

№№ модуля	№№ теми	Контрольні питання
I	1	<ol style="list-style-type: none"> 1. Коли виникли екологічні проблеми? 2. Хто і коли запропонував термін «екологія»? 3. Що складає світоглядну підвалину екологічної кризи? 4. Які екологічні кризи сьогодні найбільш небезпечні? 5. Назвіть етапи взаємодії суспільства і природи. 7. Що повинен передбачати екологічний порядок? 8. Що таке міжнародно-правова охорона навколишнього середовища? 9. Які існують догми сучасної масової екологічної свідомості? 10. Які дії повинно робити людство, щоб вирішити найважливіші екологічні проблеми?
	2	<ol style="list-style-type: none"> 1. Які наслідки для України матиме глобальна зміна клімату на планеті? 2. Наведіть приклади природних кризових явищ і процесів по регіонах України. 3. Охарактеризуйте фактори, які сприяють виникненню надзвичайних природних ситуацій. 4. Чому саме економічний фактор є визначальним у виникненні екологічної кризи в Україні? 5. Які джерела забруднення навколишнього середовища Ви знаєте? 6. Обґрунтуйте сучасні тенденції екологічно безпечного розвитку народного господарства. 7. В чому потенційна небезпека ЕС, ГЕС? 8. Назвіть найбільші стаціонарні джерела забруднення атмосферного повітря; речовини, що його забруднюють. 9. Які підприємства у Вашому місті є найбільшими забруднювачами навколишнього середовища? 10. Охарактеризуйте заходи щодо поліпшення економічного стану довкілля в Україні.
	3	<ol style="list-style-type: none"> 1. Який сучасний стан теплового балансу Землі? 2. Які причини зміни клімату Ви знаєте? 3. Назвіть причини порушення теплового балансу Землі? 4. Охарактеризуйте види і причини парникового ефекту? 5. Якими заходами можна попередити парниковий ефект? 6. Що таке озонові діри? 7. Які можливі наслідки теплового балансу планети? 8. Чи загрожує зміна клімату Україні? 9. Які дії з боку світового співтовариства необхідно здійснити, щоб попередити зміну клімату на Землі?
	4	<ol style="list-style-type: none"> 1. Дайте пояснення основному соціально-економічному закону розвитку суспільства. 2. Якими принципами необхідно керуватися при переході на модель сталого й еколого безпечного соціально-економічного розвитку? 3. Що Ви знаєте про економіко-географічні системи? 4. Розкажіть про місце України в контексті переходу до сталого розвитку. 5. Охарактеризуйте кризовий екологічний стан в Донецькій області. 6. Назвіть основні методи перетворення виробничих систем у замкнеш. 7. Надайте схему моделі, яка характеризує структуру екологічної

		<p>маркетингової політики.</p> <p>8. Назвіть функції планово-економічного відділу (ЛЕВ) підприємства з питань охорони довкілля.</p> <p>9. Перерахуйте головні причини погіршення екологічного становища на підприємствах.</p> <p>10. Якими бачаться перспективи розвитку та заходи по вирішенню проблеми екологізації виробництва в Україні?</p>
II	5	<p>1. Дайте визначення поняттю «ресурси». Яку класифікацію природних ресурсів Ви знаєте?</p> <p>2. Охарактеризуйте історію використання природних ресурсів. Які прогнози у подальшому забезпеченні цими ресурсами?</p> <p>3. Які еквіваленти людській праці Ви знаєте?</p> <p>4. Порівняйте витрати енергії на одиницю валового національного продукту в країнах світу.</p> <p>5. Чи правильне твердження: «Ситуація у світі з нафтою загрозлива»?</p> <p>6. Як складається ситуація з енергоносіями у світі?</p> <p>7. У чому ви вбачаєте основну проблему земельних ресурсів планети?</p> <p>8. Виділіть основні проблеми водозабезпечення світу.</p>
	6	<p>1. Охарактеризуйте склад атмосферного повітря.</p> <p>2. Назвіть основні джерела забруднення атмосферного повітря в Україні.</p> <p>3. Який санітарний стан атмосферного повітря в Україні?</p> <p>4. Які види забруднення атмосфери Вам відомі? Які наслідки для людей має забруднення атмосфери?</p> <p>5. Які причини виникнення смогу в містах?</p> <p>6. Яка роль зелених насаджень дія боротьби із забрудненням повітря?</p> <p>7. Які Ви знаєте документи, що регламентують забруднення атмосфери?</p> <p>8. Для чого встановлюють ГДК шкідливих речовин в атмосферному повітрі? Які їх недоліки?</p>
	7	<p>1. Які позитивні зміни сталися в останні 16 років в Україні відносно «червонокнижних» видів рослин і тварин?</p> <p>2. Який висновок зробили експерти Євросоюзу щодо загальної якості довкілля в країнах ЄС?</p> <p>3. Як поділяються ліси на групи, охарактеризуйте кожен з них.</p> <p>4. Які основні корисні функції лісових масивів?</p> <p>5. Який вплив на людину відіграють фітонциди?</p> <p>6. Охарактеризуйте вплив людської діяльності на ліси і рослинний світ взагалі?</p> <p>7. Якої шкоди завдають лісам окремі види діяльності людини?</p> <p>8. Назвіть види лісових пожеж і охарактеризуйте їх.</p> <p>9. Назвіть приклади загибелі лісових насаджень по місту та області.</p> <p>10. Яких, на ваш погляд, необхідно вживати заходів щодо збереження лісових насаджень?</p> <p>11. Який висновок зробили експерти Євросоюзу щодо загальної якості довкілля в країнах ЄС?</p> <p>12. Як поділяються ліси на групи, охарактеризуйте кожен з них.</p> <p>13. Які основні корисні функції лісових масивів?</p> <p>14. Який вплив на людину відіграють фітонциди?</p> <p>15. Охарактеризуйте вплив людської діяльності на ліси і рослинний світ взагалі.</p> <p>16. Якої шкоди завдають лісам окремі види діяльності людини?</p> <p>17. Назвіть види лісових пожеж і охарактеризуйте їх.</p>

	<p>18. Назвіть приклади загибелі лісових насаджень по місту та області.</p> <p>19. Яких, на ваш погляд, необхідно вживати заходів щодо збереження лісових насаджень?</p> <p>20. Що заважає раціональному використанню лісових ресурсів?</p> <p>21. Які ділянки належать до лісомеліоративного фонду?</p> <p>22. Охарактеризуйте лісорозведення.</p> <p>23. Які види рослин потребують охорони? Назвіть приклади.</p> <p>24. У чому полягає зміст акції РЕЦ-Київ, здійсненої у 2002 році?</p> <p>25. Чим пояснюється низька продуктивність природних кормових угідь?</p> <p>26. Які причини призвели до зменшення видового складу та ареалу поширення рослин?</p> <p>27. Які заходи необхідні для збереження рослинного світу на планеті?</p> <p>28. Які проблеми існують у тваринному світі?</p> <p>29. Як запобігти зникненню видів тварин і зменшенню їх чисельності?</p> <p>30. Які види порушення природоохоронного законодавства вам відомі?</p> <p>31. Перерахуйте основні причини деградації біоти на Землі.</p>
8	<p>1. Які ви знаєте види забруднень гідросфери?</p> <p>2. Назвіть найшкідливіші забруднюючі речовини?</p> <p>3. Що таке виробничі стічні води?</p> <p>4. Що саме становить найбільшу загрозу для Світового океану?</p> <p>5. Які моря є найбільш забрудненими?</p> <p>6. Яка особливість дії радіоактивних опадів на Світовий океан?</p> <p>7. В чому шкідливість теплового забруднення?</p> <p>8. До чого може призвести забруднення природних вод?</p> <p>9. Що відбувається з водою при потраплянні до неї СПАР?</p> <p>10. У чому небезпека забруднення води пестицидами?</p> <p>11. Які основні документи регулюють водні правовідносини в Україні?</p> <p>12. Охарактеризуйте механічні способи очищення води?</p> <p>13. Охарактеризуйте фізико - механічні способи очищення води?</p> <p>14. У чому полягає хімічний метод очищення води?</p> <p>15. Охарактеризуйте фізико - хімічні способи очищення води?</p> <p>16. Дайте коротку характеристику світовому запасу води.</p> <p>17. Що Вам відомо про колообіг води в природі?</p> <p>18. Які функції виконує вода, як елемент глобальної екосистеми?</p> <p>19. Чому виникає дефіцит води?</p> <p>20. Чому зросли обсяги водоспоживання на Землі?</p> <p>21. Який сучасний стан водних ресурсів України?</p> <p>22. Назвіть величину середньорічного стоку річок України.</p> <p>23. Які галузі народного господарства є найбільшими споживачами води?</p> <p>24. Як розташовані поверхневі води на території України?</p> <p>25. Охарактеризуйте систему водопостачання в басейні Дніпра.</p> <p>26. Чому не всі зворотні води скидаються у водойми недостатньо очищеними або повністю неочищеними?</p> <p>27. Які екологічні наслідки має нерегульоване зрошення земель?</p> <p>28. Основні причини кризової екологічної ситуації в басейні Дніпра?</p> <p>29. Охарактеризуйте екологічний стан водних об'єктів України і засоби щодо його покращення.</p> <p>30. Обґрунтуйте необхідність дбайливого використання питної води і реформування водного сектору.</p> <p>31. Що Ви знаєте про гідрологічний цикл і розподіл води на землі?</p> <p>32. Як соціологічні фактори впливають на доступ населення до води?</p>

		<p>33. Охарактеризуйте запаси і якість підземних і поверхневих вод.</p> <p>34. В чому проявляється незадовільність водогосподарської діяльності?</p> <p>35. Від чого залежить якість питної води, яка надходить до споживача?</p> <p>36. Охарактеризуйте процес підготовки питної води для споживання.</p>
	9	<p>1. Охарактеризуйте структуру земельних угідь України.</p> <p>2. Порівняйте розораності території та сільгоспугідь України й інших країн.</p> <p>3. Яким документом регулюються земельні відносини в Україні?</p> <p>4. Як змінилися організаційно-правові форми власності із проведенням земельної реформи?</p> <p>5. Які наслідки ерозійних процесів на землях України?</p> <p>6. Які негативні явища спостерігаються на ґрунтах України?</p> <p>7. Перерахуйте основні причини погіршення якості ґрунтів України.</p> <p>8. Як заохотити землекористувачів та землевласників раціонально використовувати землю?</p> <p>9. Які економічні важелі необхідно застосовувати для ефективного використання земель сільськогосподарського призначення?</p> <p>10. Перерахуйте пріоритетні напрямки наукових досліджень з питань раціонального землекористування.</p> <p>11. Назвіть тематику досліджень провідних науково-дослідних установ з питань оптимізації землекористування.</p> <p>12. Яким чином передбачається оптимізувати площу ріллі в структурі земельного фонду країни?</p>
III	10	<p>1. Охарактеризуйте екологічний стан Чорного та Азовського морів.</p> <p>2. Які основні заходи передбачені в «Атласі охорони природи Чорного та Азовського морів»?</p> <p>3. Надайте загальні відомості про Азово-Чорноморський басейн.</p> <p>4. Які основні причини атакстрофи Чорного моря?</p> <p>5. Охарактеризуйте забруднення Чорного та Азовського морів великими підприємствами.</p> <p>6. Які наслідки екологічного стану Чорного моря?</p> <p>7. Які спроби розв'язання екологічної проблеми Чорного моря на державному та міжнародному рівні ви можете назвати?</p> <p>8. Охарактеризуйте найважливіші міжнародні програми по Чорному та Азовському морях.</p> <p>9. Розкажіть про Програму НАТО «Система спостереження і прогнозування Чорного моря» (BSOFS).</p> <p>10. Що ви знаєте про ініціативу НАТО створення Спеціальної робочої групи 12 (SWG/12)?</p>
	11	<p>1. Коли почалось міжнародне співробітництво з питань охорони довкілля?</p> <p>2. На що повинні бути спрямовані зусилля міжнародної спільноти у вирішенні глобальної екологічної кризи?</p> <p>3. Що Ви знаєте про Хартію морів?</p> <p>4. Що Вам відомо про міжнародну організацію «Римський клуб»?</p> <p>5. Яку участь приймає Україна в міжнародних організаціях з охорони довкілля?</p> <p>6. Що Ви знаєте про міжнародні організації «Грінпіс», «Довкілля», «Зелений пояс» тощо?</p> <p>7. Які принципи покладено в основу екологічної політики економічного розвитку країн світу?</p> <p>8. Які основні природоохоронні документи діють в економічно розвинених країнах?</p>

		<p>9. Як організована охорона довкілля за рубежем?</p> <p>10. Охарактеризуйте сутність екологічної політики та її сучасний стан у світі.</p> <p>11. Що являє собою концепція стійкого розвитку, де і коли вона була прийнята?</p> <p>12. Які тенденції концепції стійкого розвитку Вам відомі?</p> <p>13. Що означає поняття «здорове середовище»?</p> <p>14. Охарактеризуйте основні напрямки екологічної політики в Україні.</p>
	12	<p>1. В чому полягає роль економічних методів регулювання охорони навколишнього середовища?</p> <p>2. Що можна віднести до числа економічних інструментів екологічного регулювання?</p> <p>3. Що таке емісійний податок в екологічному плані?</p> <p>4. Які обмеження потрібно враховувати, застосовуючи для здійснення екологічної політики емісійні податки?</p> <p>5. Що є альтернативою емісійному податку?</p> <p>6. З яких засобів складаються місцеві екологічні фонди?</p> <p>7. Що таке політика «компенсації»?</p> <p>8. Охарактеризуйте принцип «ковпака».</p> <p>9. Сформулюйте перелік задач, на вирішення яких спрямована дія економічних механізмів.</p>
	13	<p>1. Які гілки влади в Україні займаються управлінням охороною природного середовища?</p> <p>2. Дайте визначення права з нормативної точки зору.</p> <p>3. Чим визначається особливість екологічного права як комплексної галузі?</p> <p>4. Які нормативно-правові документи являються джерелами екологічного права?</p> <p>5. Яким чином екологічне право пов'язане з іншими галузями права?</p> <p>6. До чого зводяться два основних напрямки розуміння екологічного права і в чому їх принципова відмінність?</p> <p>7. Вкажіть основні особливості принципів екологічного права, обґрунтуйте їх.</p> <p>8. В чому полягає одна з основних проблем розвитку екологічного законодавства на теперішній час?</p> <p>9. Які правові передумови необхідні для безпечного екологічного майбутнього нашого народу?</p>
	14	<p>1. Що розуміють під екологічною свідомістю?</p> <p>2. Що є необхідною ознакою екологічного мислення?</p> <p>3. Що необхідно для розвитку екологічного мислення?</p> <p>4. Як у вузькому розумінні можна трактувати сталий розвиток?</p> <p>5. Що є сталий розвиток у широкому розумінні?</p> <p>6. У чому на сьогодні полягає зміст екологічної освіти?</p> <p>7. Що є завданням екологічної освіти?</p> <p>8. Коли закладаються основи екологічних знань?</p> <p>9. Який характер носить екологічна освіта в Україні?</p> <p>10. Які негативні тенденції спостерігаються в екологічній освіті сьогодні?</p> <p>11. Які заходи необхідно здійснити, щоб покращити екологічну освіту в Україні?</p>

Розділ 7. Підсумковий контроль

Контрольні запитання до іспиту

1. Сучасна екологічна ситуація в Україні.
2. Проблема деградації Чорного та Азовського морів та шляхи її подолання.
3. Екологічна ситуація в промислових центрах, райони розміщення теплових електростанцій; сучасний стан; перспектива.
4. Стан атмосферного повітря в Україні та заходи щодо його покращення.
5. Стан водних джерел України та шляхи їх оздоровлення.
6. Малі річки України та їх майбутнє.
7. Деградація ґрунтового покриву: причини, наслідки, шляхи припинення.
8. Хімізація АПК та його екологічні наслідки.
9. Екологічна політика за умов резервування АПК.
10. Трансгенні продукти харчування та перспектива їх застосування в Україні.
11. Взаємозв'язок між урбанізацією та екологічними умовами життя людей.
12. Основні напрямки сучасних природоохоронних програм.
13. Основні завдання сучасної екології.
14. Соціально-правові важелі в природоохоронній діяльності.
15. Нормування екологічного тиску на довкілля: сучасні підходи та шляхи вдосконалення.
16. Основні види екологічних ситуацій.
17. Індекс якості природного середовища та методика його оцінки.
18. Екологічний моніторинг: його суть та сучасний стан.
19. Роль права у взаємодії природи і суспільства.
20. Стратегія
21. Основні положення «Закону України Про охорону навколишнього природного середовища».
22. Система екологічних нормативів у законодавстві України.
23. Міжнародна співпраця України з питань охорони природи.
24. Ліси України: їх екологічна роль, сучасний стан і проблеми.
25. Значення заповідних об'єктів у справі оздоровлення довкілля.
26. Роль боліт в регулюванні водного балансу територій.
27. Рослинний світ планети та його проблеми.
28. Тваринний світ планети та його проблеми.
29. Диспропорція між продукуванням та вилученням біомаси; її екологічні наслідки.
30. Форми зв'язків між предметами і явищами у природі.
31. Характер взаємодії суспільства з живою та неживою природою.
32. Наслідки порушення зв'язків між суспільством і природою.
33. Парниковий ефект: причини виникнення та можливі наслідки.
34. Шляхи зменшення об'єму шкідливих викидів в атмосферу.
35. Кислотні дощі: причини виникнення, шкода від них та заходи щодо їх попередження.
36. Озонова оболонка земної кулі та заходи щодо попередження її руйнування.
37. Основні міжнародні та вітчизняні документи, якими регламентується забруднення атмосфери.
38. Використання ресурсів у світі та Україні сьогодні.
39. Енергетична криза на планеті: міф чи реальність?
40. Перспектива використання термоядерної енергії.
41. Земельні ресурси планети та що їм загрожує.
42. Проблема прісної води на землі та перспектива її вирішення.
43. Мінеральні ресурси планети та України: на скільки їх вистачить.

44. Система ліцензування, лімітування та контролю за використанням природних ресурсів.
45. Екологічна експертиза щодо використання природних ресурсів.
46. Об'єм та характер забруднення після аварії на ЧАЕС.
47. Основні наслідки забруднення довкілля радіонуклідами.
48. Міграція радіонуклідів у природі; шляхи потрапляння їх до людини.
49. Міграція радіонуклідів по ґрунтовому профілю.
50. Характер попадання радіонуклідів у вегетуючі рослини та в організми тварин.
51. Характер накопичення радіонуклідів по харчових ланцюгах.
52. Відношення різних рослин до накопичення радіоактивних елементів.
53. Фактори, які впливають на інтенсивність надходження в рослини радіонуклідів.
54. Коефіцієнт накопичення радіонуклідів та від чого він залежить.
55. Перспектива сільськогосподарського використання забруднюючих радіонуклідами ґрунтів.
56. Принципи добору рослин для вирощування на забруднених радіонуклідами ґрунтах.
57. Меліоративне оздоровлення забруднених радіонуклідами ґрунтів.
58. Проблема раціонального використання земель сільськогосподарського призначення.
59. Проблема раціонального використання зрошуваних і осушених земель.
60. Стан земель України, що використовуються в сільськогосподарському виробництві.
61. Ерозія в Україні: масштаби, причини та шляхи припинення.
62. Фізична деградація ґрунтів: причина виснаження та шляхи подолання.
63. Буферність ґрунту до несприятливих факторів, чим вона обумовлена.
64. Штучні мінеральні добрива та їх екологічна роль.
65. Вплив пестицидів на с.-г. продукцію та довкілля.
66. Сертифікація та маркування продуктів харчування.
67. Законодавча база з питань охорони ґрунтів в Україні та її недоліки.
68. Екологічно безпечна та екологічно чиста продукція: умови їх отримання.
69. Екологічний збиток довкілля та чим він оцінюється.
70. Методика оцінки завданих довкіллю збитків.
71. Принципи стягування плати за забруднення довкілля.
72. Методика розрахунків плати за викиди, скиди, розміщення відходів.
73. Основні напрямки глобальних екологічних проблем сучасності за даними ЮНЕП.
74. Найважливіші кардинальні проблеми сучасності.
75. Конкретні практичні завдання сучасності.

Розділ 8. Система оцінювання роботи студентів з дисципліни

У відповідності до розділу 5 кожний студент за час вивчення дисципліни «Сучасні екологічні проблеми» виконує 5 обов'язкових контрольних заходів, які оцінюються в 60 балів.

Максимальна оцінка за іспит становить 40 балів.

Якщо студент отримав сумарно 90-100 балів, йому виставляється оцінка «відмінно», при 75-89 балах – «добре»; при 60-74 балах – «задовільно». Якщо студент отримав 35-59 балів, йому виставляють незадовільну оцінку з правом повторного перескладання, а при оцінці менше 25 балів він має пройти повторний курс з дисципліни.

Підсумкова оцінка визначається як сума балів, отриманих студентом під час поточного контролю на протязі триместру, і оцінки під час кінцевого контролю. Оцінка за іспит виставляється відповідно до наступної таблиці.

Оцінка в балах	Оцінка за національною шкалою	Оцінка за шкалою ECTS	
		оцінка	пояснення
90-100	Відмінно	A	Відмінно (відмінне виконання лише з незначною кількістю помилок)
82-89	Добре	B	Дуже добре (вище середнього рівня з кількома помилками)
75-81		C	Добре (в загальному вірне виконання з певною кількістю суттєвих помилок)
67-74	Задовільно	D	Задовільно (непогано, але зі значною кількістю недоліків)
60-66		E	Достатньо (виконання задовольняє мінімальним критеріям)
35-59	Незадовільно	FX	Незадовільно (з можливістю повторного складання)
1-34		F	Незадовільно (з обов'язковим повторним курсом)

Розділ 9. Карта інформаційного забезпечення дисципліни

№№ з/п	Бібліографічний опис джерела	Місце знаходження (основні бібліотеки міста)			
		ЧДУ ім. Петра Могили	Обласна наукова бібліотека ім. О.Гмирява	Міська центральна бібліотека ім. М.Кропивницького	Інтернет, внутрішня мережа (адреса)
1	2	3	4	5	6
1	Александрова Р.И., Смольянов А.В. Экология и мораль. – М: Знання, 1984. – 216с.		+	+	
2	Білявський Г.В., Фурдуй Р.С., Костіков І.Ю. Основи екологічних знань. – К.; 2000. – 226 с.	+	+		
3	Білявський Г.О., Боголюбов В.М. Нові концептуальні підходи до розвитку екологічної освіти в Україні на початку ХХІ століття: Наукові записи. – Т.18. –Ч.ІІ. – К.: «КМ Academia», 2000. – с.39-45	+	+		
4	Бойчук Ю.Д. та ін. Основи екології та екологічного права: Навч. посібник. – Суми: ВТД «Університетська книга», 2006. – 368с.	+	+		
5	Городвій В.М. Екологічна освіта у вищих закладах освіти України: Екологічна освіта; виховання: досвід та перспектива. – К., 2000. – – 148с.		+	+	
6	Гиросов Э.В. Экологическое сознание как условие оптимизации взаимодействия общества и природы: философские проблемы глобальной экологии – М.: Наука, 1983. – 232 с.		+	+	
7	Голубець М.П. Що таке біотична ландшафтна різноманітність?//Український ботанічний журнал. – 2006. – Т.63. – №4. – с. 457- 469.	+	+		
8	Грабак Н.Х. Сучасні екологічні проблеми у 2 томах: Навч. посібник. – Миколаїв, 2007. – 347 с. (Т.1) та 341 (Т2) с.	+	+		
9	Дерябо, С. Д. Вперед, к Природе! : слаемые экологического сознания / С. Д. Дерябо, В. А. Ясвин // Экология и жизнь. – 2006. – № 9. – С. 11-15			+	
10	Добровольський В.В. Екологічна освіта – актуальність проблеми, пропозиції: 3б. доповідей «Сучасні проблеми вищої освіти». – Миколаїв: МФ НАУКМА, 1998. – с. 43-49.	+	+		
11	Дорогунцов С.І. та ін. Екологія: навчально-методичний посібник. – К.: КНЕУ, 1999. –		+	+	

	152с.				
12	Збереження біорізноманіття й заповідної справив Україні: Інформаційний бюл. II Київської еколого-культурний центр; центр охорони дикої природи СоВС(за редакцією Борейка В.). – К., 2000. – №11. – с.27.	+	+		
13	Збереження біорізноманіття й заповідної справив Україні: Інформаційний бюл. II Київської еколого-культурний центр; центр охорони дикої природи СоВС(за редакцією Борейка В.). – К., 2000. – №13. – с.27.	+	+		
14	Збереження біорізноманіття й заповідної справив Україні: Інформаційний бюл. II Київської еколого-культурний центр; центр охорони дикої природи СоВС(за редакцією Борейка В.). – К., 2000. – №13. – с.23.	+	+		
15	Злобін Ю.А., Кочубей Н.В. Загальна екологія: Підручник. – Суми: ВТД «Університетська книга», 2005. – 476с.	+	+		
16	Ефремова М.А. Карты продуктивности растительного покрова континентов // Ботанический журнал. – 1976. – Т.61. – №12. – с.15-22.		+		
17	Касимов Н.С. От экологического образования к образованию для устойчивого развития «Экология и жизнь». – 2006. – №9. – с.30-34.			+	+
18	Комендар В.І. Проблема екологічного виховання молоді. – Ужгород, 1994. – 63с.		+		
19	Конвенція про охорону біорізноманіття // Причорноморський екологічний бюлетень. – 2003. – №3. – с.43-57.		+	+	
20	Концепція збереження біологічного різноманіття України // Причорноморський екологічний бюлетень. – 2008. – №3. – с.58.62.		+	+	
21	Коробкин В.И. и др. Экология. – Ростов на Дону: Феникс, 2001. – 576 с.		+		
22	Кравченко С.М. та ін. Екологічна етика і психологія людини. – Львів: Світ, 1992. – 132с.		+		
23	Крисаченко В.С. Екологічна культура. – К., 1995. – 188с.		+		
24	Лучшие рефераты по экологии / Состав. Елисеев А.И. – Ростов на Дону: Феникс, 2002. – 317 с.		+	+	
25	Международная конференци по экологическому образованию // Экология и жизнь. – 2006. – №9. – С. 27-28.		+	+	
26	Назаренко В.М. Будущие экологического образования // Экология и жизнь. – М., 1997. – 126 с.	+		+	
27	Назаренко І.С. Біотичне виховання учнів як педагогічна проблема // Безпека життєдіяльності. – 2006. – №8. – С. 27-30.			+	
28	Національна інвентаризація степів України:	+	+		

	Європейська програма IUCN: Інститут екології; Національного екологічного центру України. – К., 1997. – 150 с.				
29	Работнов Т.А. Фитоценология. Учебное пособие. – М.: Изд. МГУ, 1992. – 352 с.		+	+	
30	Рэпин Т. Системи образования бывают разные//Экология и жизнь. – 2003. – №6. – С. 32-35.			+	
31	Скинтер Б. Хвати тли человечеству земельных ресурсов? – М.: Мир, 1989. – 68 с.		+		
32	Степальних А.С. Прикладная екологія. Охрана окружающей среды. – М.: ЮНИТИ, 2003. – 317с.		+		
33	Чепик В.м. и др. Редкие и исчезающие растения и животные Украины. – К.: Наукова думка, 1988. – 247 с.			+	
34	Шеляг – Соонко Ю.Р. и др.. Прогноз растительности Украины. – К.: Наукова думка, 1981. – 267 с.	+	+		

Розділ 10. Словник дисципліни

Українська мова	Російська мова	Англійська мова
Екологічна катастрофа	Экологическая катастрофа	Ecological catastrophe
Техногенний тиск	Техногенное давление	Technogenic pressure
Екологічна безпечна продукція	Экологически безопасная продукция	Ecological secure production
Екологічна чиста продукція	Экологически чистая продукция	Ecological neat production
Нітрати	Нитраты	Nitrate
Радіонукліди	Радионуклиды	Radionuclide
Токсиканти	Токсиканты	Toxic agents
Деградація ґрунту	Деградация почвы	Soil degradation
Техногенне ущільнення ґрунту	Техногенное уплотнение почвы	Technogenic condensation soil
Буферність ґрунту	Буферность почвы	Soil buffering
Кислотний дощ	Кислотный дождь	Acidic rains
Парниковий ефект	Парниковый эффект	Greenhouse effect
Екологічна небезпека	Экологическая опасность	Ecological danger
Промислове забруднення	Промышленные загрязнения	Industrial pollution
Урбанізація	Урбанизация	Urbanization
Рециклінг відходів	Рециклинг отходов	Recycling of waste
Червона книга	Красная книга	Red book
Зелена книга	Зеленая книга	Green book
Біотехнологія	Биотехнология	Biotechnology
Біоіндикація	Биоиндикация	Bioindication
Екологічний злочин	Экологическое преступление	Ecological crime
Екологічне право	Экологическое право	Ecological regulation